

Заводас гүүсн ус цеврллгын

Саратовин дөр, Иджл голин чагчм эрг деер, бндрр ургсн уласн заагт, нефть эд-бод кедг, С. М. Кировин нергэ заводин кесг оln крекинг-установкс 20-гар джилдэн зогсджацхана. Хаврт, Иджлин мбсн хялсн цагт, завод талас голур нефтин шагта усн гооджлг билэ. Тиигх болгындын:

—Саак эклджанэ, Иджлэс ода нефтин үвр гарх,—гидж балгснэ улс голур хялэдж келцхэдг билэ.

Суткдан нефтин 10-гар тонн шаг-бог голур асхгдг билэ. Гол бузрдлгнэс цеврллгын джил болгын хойр сай-шаху арслнэ мбнэгн гаргэгдг билэ.

Тер бийн нефть голур орад байдмн. Иджлин бузрдлгнэ тускар газетс бичдмн. Заводур, Саратовин олн зүсн организацур чилшго олн, заргь бэргч бичгүд ирдмн. Иджлин усн орглгнн цагт, голин кбвэнь нефтэр буркднэ, голур бэрдлг аргь уга, усндын ббмдг, загьс бэрдг аргь уга, нег үлү—олн-амтнэ эдл-ахуд ик гару үзүлджанэ гидж амтн заргь бэрдг билэ.

Заводин гарчачр, специалистр, производствин ек тачачр, нефтин шаг-бог Иджлүр оргдиг багьрулхар зүткхэдмн. Тер туст цеврлгч немүр тосхлгс кегджэнь. 1954 джилин чилгчэр агъу-ик-күчтэ нефтеловушк эдллгынд орла. Энүг тосхлгынд завод 2 сай-гар арслнэ мбнэг гаргьв. Заводас гүүджэх бузр усиг цеврллгын ясрв, болв гол урдк кевтэн бузрдагдад баяв. Заводас Иджлүр гүүдж орджак нег кубометр усн болгынд 200-300 грамм нефть үлэдг баяв. Тоолад диглхлэ, суткдан нефтин 6-9 тонн шаг-бог Иджлүр ордг болдж гарв.

Нефтин гаруг багьрулхин болн Иджлиг цеврлхин толэ инженермүд талдан эв-аргь хяйдг болцхав. Заводт техничск конференц болв, цуг цехсэр производствени сове-

шаньс кегдв. Заводас гүүджэх бузр усиг цеврлх тбрг цуг коллектив орлцв. Заводт оlnа комисс бурдэлдлэ. Гүүджэх усиг күцднэ цеврлхин толэ терүг збвэр удан туньгъахла сән болк гидж комисс швидв. Бузр усиг туньгъахд газр амбар гидж нерэдгдг урднэ дотрнэ мазут байдсн, ик-ик нүкд олзлх болдж шиндгдв. Теднэс хойрнэ негн-негндэн дорхн—негнэ ббдм газрт, негнэ бола газрт баянэ. Бузр усиг тер нүкнүр гүүлгдж зогсагьад, туньгъахмн гидж комисс збвчлв.

Эн ухан, ус цеврллгнэ шин эв-аргыннэ ульн болдж гарв. Эн эв-аргьгар бузр ус цеврллгын килвр болсн деерэн, нефть эд-бод кедг алык чигн предприятд кедж болхмн. Гүүджэх усн түрүлад ббдм баях нүкнд кегдхмн. Энд, усн деер кбвсн нефть шишлнэ насосар хяру сбрдгдж, трубагьгар крекинг-установкур гүүлггдгж, дакнас эд-бод кегдхмн, усиг болхла трубагьгар эн нүкнэ йоралас дарук нүкнүр гүүлгх, энд—хойрдгч нүкнд бас тиим кбдлмш кегдх збвтэ билэ.

Комиссин проектг цугьгар таасцхав. Эн тбриг күцэхин кергт, бурдэмджин техничск кбдлмшин зура кегдв. Кбдлмшт цуг коллективс орлцв: зармснэ траншей малтв, наадкснэ трубас ганьныхав, усн гүүх канавс малтцхав. Цуг кбдлмшин хаджу-ташугнн нбкд угагьгар эдн бийснэ кецхэв. Кегдх збвтэ кбдлмш чилэд, бузр усн туньгъагдх газрун гүүлггдв.

Эки автан, гүүджэх усн туньгъагдх газрун күцдэн крекинг-установкур одджасн уга, 20 процент шахунэ Иджлүр орад баяв. Даругьс тер усиг бас насосар сорад, туньгъагдх газрунэ орулвдн. Тегэд Иджлүр нег чигн литр бузр усн оргдан уурв.

Ус цеврллгнэ шин эв-аргыннэ ашнэ ямарамб? Тоолад,

диглхлэ, шин эв-аргь, нидн джил 4800 тонн горюч арвлэд, терунас 2500 тонн немүр нефтепродукт гаргьж авх аргь эн предприятд учрав. Ода завод ус бузрдсндан штраф бэ хш. Усн бузрдджана, загьснэс үнр гарчана гидж амтн заргь бэрдгэн уурв.

Манас улгүр автн, заводас гарчак бузр усар голмудиг болн влоемсиг бичэ бузрдтн гидж орн-нутгин цуг нефтянику Саратовцир дуудвр кецхэв. Эднэ дуудврт кесг коллективс хяру бгв. Ода Уфан зэ^о д-мулт, нефть бузрдхгдсн үг уданд туньгъагдлгар цеврлгдджанэ. Туньгъалгнэ боолгуд, нефть эд-бод кедг Омск заводт бас тосхгдсн, кбдлджанэ. Гүүлжэх усиг туньгъалгнэ Грознд, Краснодарт болн орн-нутгин талдан чигн балгьсдар олзлгдджана.

Болв, заводас гарчак ус цеврллгнэ тбр күцдэн кегдэдг уга. Ода бийнэ голмулдур болн боолгудур хорта вешествар бузрдхгдсн, промышленн гидж нерэдгдг, збвэр ик усн орна. Нефть эд-бод кедг Саратовск заводин бийнэ, Иджлүр ода чигн шелочн ус гүүлгнэ. Эн усиг чигн цеврлдж болхмн. Энүнэ толэ заводт канализац оньгдарулгдгж ясгдджана, ус туньгъагдг шелчнэ газр кегдджанэ.

Щелочн ус цеврллгын, удандан туньгъалгнэ болн ширгэлгнэ ул деер кегдджанэ. Заводт кедж хялэсн дамшлэ сән аш үзүлв. Предприятин коллектив эн тбриг чигн күцэхэн иткджанэ. Тер цагт Иджлүр нег чигн грамм бузр усн оршго. Нефтэс болн шелочас цеврлгдсн цуг усиг техничск кергт хойрдад олзлхин туск кбдлмш заводт кегдджанэ.

Промышленн предприятэсэ гардг хорта усиг цеврлэд, саратовцир госуларствени ик болн чинртэ тбр күцэджэцхэнэ. И. ШИРШИН.